

Torah from Around the World

Er zijn vier soorten leerlingen die voor de wijzen zitten: een spons, een trechter, een vergiet en een zeef. Een spons: die zuigt alles op. Een trechter: het gaat er aan de ene kant in en aan de andere kant uit. Een vergiet: die laat de wijn door en houdt de droesem vast. Een zeef: die laat het meelstof door en houdt het fijne meel vast.

Spreuken der Vaders, V:17

Sjabbat 30 november 2019 / 2 Kislev 5780, Toledot, Beresjiet/Genesis 25:19 - 28:9

Tanach blz. 48 - 55

Haftara: Malachi 1:1 - 2:7

Tanach blz. 1230 - 1231

vertaler: Tamarah Benima

Commentaar: *Rabbin Steven M. Brown. Hij is van huis uit een Reconstructionist rabbijn, is al meer dan veertig jaar betrokken bij joods onderwijs op alle niveaus, en doceert bij het Jewish Theological Seminary en de Columbia Universiteit, New York.*

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://www.myjewishlearning.com/article/valuing-differences/>

Had Esav ADD/ADHD?

Als ik nadenk over de conceptie, geboorte en volwassenwording van de beroemdste tweeling uit Tanach, dan komt de herinnering boven aan de heerlijke film *How difficult can it be? The F.A.T City Workshop*. De Engelse afkorting F.A.T staat voor 'frustration, anxiety and tension' - frustratie, angst en spanning. Met behulp van een reeks simulaties en oefeningen verandert Richard D. Lavoie, een docent die gespecialiseerd is in aangepast onderwijs, een groep zeer vaardige volwassenen in een paar minuten in een groep studenten met leerproblemen. Hij doordringt ons van het feit dat kinderen die anders zijn of handicaps hebben daar niet alleen op school last van hebben, maar 24 uur per dag, zeven dagen per week. Dat roept bij hen dagelijks frustratie, angst en spanning op bij hun beslommeringen. Op een gedenkwaardig moment in de film zegt Lavoie dat een rechtvaardige en eerlijke bejegening niet betekent dat iedereen op dezelfde manier wordt behandeld, maar dat iedereen krijgt wat hij of zij nodig heeft.

Jaäkov en Esav - hun strijd, relatie, zeer verschillende persoonlijkheden en manieren van leren - beschouw ik als archetypen voor de diepgaande verschillen onder onze kinderen wat betreft vaardigheden, leermogelijkheden en wat zij al dan niet kunnen bereiken. De Midrasj probeert het verhaal over de tweeling, die elkaar aan het schoppen en stompen zijn in de buik van Rivka, te begrijpen (Beresjiet Rabba 63:6). De Midrasj geeft commentaar op wat er voorafgaat aan de bevalling. Iedere keer dat Rivka een synagoge of beth hamidrasj (studiehuis) passeert, wil Jaäkov uit de baarmoeder springen (de rabbijnen projecteren de religieuze instituties terug in de tijd). Als zij een huis passeert waarin afgoden worden aanbeden (betoverend verlicht als een casino), kan Esav niet wachten met het ontvluchten van de baarmoeder. Als de jongens ouder worden en naar school gaan, zo vertelt een andere midrasj, wordt Jaäkov voorgesteld als een mirte-struik en Esav als een wilde roos, die naast elkaar groeien. Jaäkov heeft een aangename geur en Esav doornen. Na dertien jaar onderwijs, gaat Jaäkov door met studeren, terwijl Esav een verdorven leven leidt, waarin afgoderij er gewoon bijhoort.

De latere joodse traditie maakt van Jaäkov, de ijverige studie-bol, een held en demoniseert Esav, de buitenman, de jager, de man die met zijn handen moet werken en altijd onderweg is. Als ouder en onderwijzer, die te maken heeft gehad met vele kinderen (onder wie mijn eigen), - kinderen die naar school komen met heel verschillende capaciteiten, behoeften, gebreken en uitdagingen als het om leren gaat - heeft dit tegenover elkaar plaatsen van twee soorten studenten een krachtige resonantie op mij. Want de joodse traditie is zeer sterk op leren gericht, zeer verbaal ingesteld, zeer veeleisend op het gebied van taalvaardigheid en

logisch denken, en focust op dat type intelligentie. Daardoor onderwaardeert het de andere begaafdheden die leerlingen meenemen naar school. Onze teksten verspreiden de boodschap dat een goede Jood goed met woorden moet zijn, en kundig moet kunnen omgaan met teksten. Esav was allesbehalve zo'n soort student.

Sommigen, zoals collega en docent dr. Ora Prouser, zien in Esavs impulsiviteit en onvermogen om lang stil te zitten aanwijzingen voor ADD/ADHD, een structurele hyperactiviteit gekoppeld aan een gebrekkig vermogen tot aandacht. Let ook op hoe de ouders van de jongens reageren: Jitschak geeft de voorkeur aan het werken met de handen, het buitenleven en de behoefte tot aanpakken, die kenmerkend zijn voor Esav. Rivka daarentegen geeft de voorkeur aan de geleerde, de zoon die het goed doet op school en er als student met kop en schouders boven uit steekt.

Het gebeurt te vaak dat wij ouders onmiddellijk waardering hebben voor de talenten van een Jaäkov en niet voor die van een Esav. We groeien op in een cultuur die het leren op school hoger aanslaat dan elke andere vorm van leren. Maar niet al onze kinderen leren op die manier - aan de hand van taal en woorden. Die kinderen krijgen vaak de boodschap dat zij van minder waarde zijn, dat zij minder gekoesterd worden dan de geleerde.

Heel wat keren heb ik gezien dat ouders van slag zijn als de psychologische testen en de onderwijstesten aantonen dat er bij jonge kinderen ernstige leerproblemen en -beperkingen zijn. Ik heb ouders gezien die niet willen accepteren dat hun kinderen bepaalde sterke punten én gebreken hadden; in plaats daarvan geven ze de docent of de school de schuld van hun problemen. Ik heb heel veel ouders zien worstelen met de vraag op wat voor soort school hun kinderen moesten worden geplaatst, omdat zij al hun kinderen op een gelijke manier, en eerlijk, wilden behandelen.

Op dat punt komen de wijsheid van Lavoie en onze parasja bij elkaar. Rechtvaardige eerlijkheid houdt in dat we ieder van onze kinderen geven wat hij of zij nodig heeft, niet dat we hen allen op dezelfde manier behandelen. Ongelukkigerwijs demoniseert de rabbijnse traditie Esav; eerst wordt hij geïdentificeerd met onze vijand Edom, daarna met Rome. Ondertussen vereert zij Jaäkov als het toppunt van de uitzonderlijkheid als leerling. Daarmee wordt een ongezonde tegenstelling gecreëerd en een ongeschikt stereotype, waarmee we

de waarde van onze kinderen en hun behoeften vaststellen. Het ene kind doet het heel goed op een joodse dagschool, een broertje of zusje is veel beter af met een school met een ander onderwijssysteem. Natuurlijk is het gemakkelijker als al onze kinderen naar een en dezelfde school gaan, maar is het eerlijk en rechtvaardig tegenover al onze kinderen, als de een zich moet opofferen ten behoeve van de ander omdat we vinden dat rechtvaardige eerlijkheid betekent dat al onze kinderen hetzelfde moeten doen op dezelfde manier?

De epische strijd van Jaäkov en Esav om zelfrespect en eigenheid te ontwikkelen, staat symbool voor de manier waarop we met elk van onze kinderen omgaan. Dat betekent ook dat we ernaar moeten proberen te streven om joods leren op alternatieve manieren aan te bieden, voor kinderen met zeer verschillende talenten en intelligentie; want die verschillen brengen ze mee naar de joodse school.

We hebben onze Esavs en onze Jaäkoks en we moeten proberen ervaringen aan te bieden die beide soorten leerlingen op hun waarde schatten. Op die manier kunnen we de vele sterke kanten van onze kinderen ten goede laten komen aan het joodse volk. De manier waarop Esav de wereld begrijpt en tegemoet treedt is niet minder relevant voor zijn spirituele ontwikkeling dan de benadering van Jaäkov.

Laten we wensen dat wij als docenten en ouders de wijsheid hebben om de verschillen bij onze kinderen op waarde te schatten, en dat wij onze rechtvaardige eerlijkheid tonen door tegemoet te komen aan de behoeften van ieder individu. Het klinkt misschien ironisch, maar terwijl ik op mijn computer dit stuk aan het schrijven ben, luister ik naar de loodgieter die mijn huisbevochtiger aan het repareren is. Dat brengt mij tot de vraag: wie van ons weet beter wat de weg naar de levende God is?